

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

עקב

(חלק יט — שיחה ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת עקב, ט"ז כב מנחם-אב, ה'תשפ"א (ב)

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2021

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

עקב ב

המצוה" מיינט, אַז מ'דאַרף טאָן די גאַנצע מצוה⁵ (און ניט אַ מקצת פון אַ מצוה).

כד דייקת אָבער, קען מען ניט זאָגן אַז רש"י איז אויסן צו באַוואַרענען אָט די קשיא, ווייל⁶ דער זעלבער לשון – „כל המצוה" – שטייט שוין פריער אין חומש⁷, און רש"י שטעלט זיך דאָרט ניט אָפּ אַזויף דעם; מוז מען זאָגן, אַז דאָס איז (ביי רש"י) קיין קשיא ניט⁸, ווייל אויך „כל המצוה" קען (לויט רש"י) מיינען – אַלע מצוות¹⁰.

וא"כ הדרא קושיין לדוכתא: וועלכע שוועריקייט איז דאָ אין „כל המצוה" וואָס שטייט אין אונזער פּרשה, וואָס אַלע מצוות.

(5 בבאר מים חיים ושפ"ח – שהוא מלשון כלה, ויכל, לגומרה. וכן משמע מדבר פ"ח, ד: למי שממציא אותן מנין שנאמר כל המצוה מהו כל המצוה עד שתכלה כל המצות. ראה מת"כ שם (ובדברים רבה ירושלים תשכ"ד, עד שתכלה כל המצוה). אבל רש"י לא מוציא תיבת „כל" ממשמעותה, ובפשטות פירוש „כל המצוה" היינו שיעשה כולה. וכ"מ מתנחומא שם, הוי גומר את כולה". וראה בחיי כאן: ובמדרש אלה הדברים רבה כל המצוה כלה מצוה עד שתכלה כל המצוה ובאר זה כו' ועוד דרשו כו' – ע"ד ל' רש"י שלפנינו.)

(6 ומ"ש בגוי"א כאן „ואין לומר דלכך כתב המצוה דקאי על כל התורה כולה כו' לא שייך כו' היום דלא נצטוו באותו יום בכל התורה" – ראה לקמן בפנים ס"ד.)

(7 ואתחנן ה, כח. ו, כה.
8) וכן לקמן עקב יא, ת. כב. ראה טו, ה. שופטים יט, ט. תבא כז, א (וראה גם וילך לא, ה). ואולי יש לחלק דברוב מהניל (לבד דעקב יא, ח. ותבוא שם) נאמר „המצוה הזאת".

(9 ולהעיר מפרש"י ויצא לא, יג „דרך המקראות לדבר כן".

(10 ברא"ם: שש מצוה הוא שם המין וכאילו אמר כל המצות. וראה דבק טוב.)

א. אין פסוקי „כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות וגו'" שטעלט זיך רש"י אויף די ווערטער „כל המצוה" און איז מפרש: כפשוטו, ומדרש אגדה² אם התחלת במצוה גמור אותה וכו' (כדלקמן סעיף ב).

וואָס איז שווער אין דעם ערשטן פירוש – „כפשוטו" – וואָס צוליב דעם דאַרף רש"י בריינגען אַ צווייטן פירוש, און דערצו נאָך פון „מדרש אגדה"?

זיינען מפרשים³ מסביר, אַז אין פסוק איז שווער דער לשון „כל המצוה", וואָס „מצוה" איז אַ לשון יחיד – איין מצוה, און די משמעות פון „כל" איז – אַלע מצוות.

דאַרף מען זאָגן, אַז דער טייטש אין „כל (המצוה)" דאָ איז (ניט „אַלע מצוות", נאָר) „יעדע מצוה". עס בלייבט אָבער ניט פאַרשטאַנדיק: לפ"ז האָט געדאַרפט שטיין „כל מצוה" (אַן אַ ה"א)⁴ – ניט „כל המצוה"?

דעריבער זאָגט רש"י – „כפשוטו, ומדרש אגדה וכו'": ניט קוקנדיק אויף די שוועריקייט אין ערשטן פירוש, „כפשוטו", איז דאָך דאָס דער פירוש ראשון ועיקרי (אין פשוטו של מקרא); אָבער כדי צו פאַרענטפערן די שאלה הנ"ל, בריינגט רש"י אַ צווייטן פירוש (פון מדרש אגדה) – „אם התחלת במצוה גמור אותה" – וואָס לויט דעם פירוש רעדט טאַקע דער פסוק וועגן איין מצוה, און דער לשון „כל

(1) פרשתנו ה, א.

(2) תנחומא עה"פ ו (בשינוי לשון).

(3) ראה רע"ב, גוי"א ומשכיל לדוד. ועוד.

(4) ע"ד – לפני זה: כל חולי (ז, טו).

ד) וואָס איז דער לשון „אלא לפי שלא הספיק לגומרה“¹⁷ – רש"י וויל דאָך (בעיקר) אַרױסבריינגען אַז „נק' ע"ש גומרה“, איז מאי נפק"מ פאַרוואָס משה האָט די מצוה ניט גומר געווען?

וויבאַלד ער איז מוסיף די ווערטער „לא הספיק כו“ איז משמע אַז דאָ איז נוגע דער אופן וואָס דער ניט גומרה איז געווען – באונס („לא הספיק“) ס'איז ניט געווען תלוי אין אים¹⁸.

ג. דער ביאור בזה וועט ווערן פאַר-שטאַנדיק בהקדם השאלה: פאַרוואָס לערנט ניט רש"י דעם „כל המצוה“ (וי אַנדערע מפרשים¹⁹ לערנען), אַז דאָס באַ-צייט זיך צו דעם וואָס עס רעדט זיך אין די פסוקים ערשט פאַר דעם²⁰, „פסולי אלקיהם תשרפון באש לא תחמוד גו' ולא תביא תועבה אל ביתך גו“ – דער איסור פון ע"ז – און דערפאַר (ווייל ס'רעדט זיך וועגן איינ מצוה²¹) זאָגט תורה „המצוה ל' יחיד;

דוקא דאָ שטעלט זיך רש"י אויף דעם און זאָגט „כפשוטו“ און ברענגט נאָך אויך אַ פירוש פון מדרש אגדה?

ב. אין דעם פירוש פון מדרש אגדה וואָס רש"י בריינגט ובאריכות – „אם התחלת במצוה גמורה“¹¹ אותה שאינה נקראת המצוה אלא על שם הגומרה שנאמר¹² ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם והלא משה לבדו נתעסק בהם להעלותם אלא לפי שלא הספיק לגומרה¹³ וגמורה ישראל נקראת על שמם – דאַרף מען פאַרשטיין כמה דיוקים אין לשון רש"י. ומהם:

א) לכאורה איז די התחלה פונעם פירוש, „אם התחלת במצוה גמורה אותה“, מספיק צו מסביר זיין דעם לשון „כל המצוה“, וואָס איז דאָ נוגע דער המשך „שאינה נקראת המצוה אלא ע"ש הגומרה כו“¹⁴?

ב) ובפרט נאָך – די ראי' דערויף (פון משה) „שנאמר ואת עצמות יוסף כו“?

ג) אויב רש"י וויל שוין בריינגען אַ ראי' וואָס אונטערשטרייכט דעם חומר פון ניט גומר זיין אַ מצוה, וואָלט דאָך מער מתאים געווען צו בריינגען די ראי' פון וועלכער חז"ל (אין גמרא¹⁵ און מדרש¹⁶) לערנען אָפּ אַז המתחיל במצוה ואינה גומרה „מורידין אותה מגדולתו“, און נאָכמער, „קובר כו“ – פון יהודה?

11) בדפוס ב' דרש"י: גומרה כלומר גמור אותה שאינה כו.

12) יהשע כד, לב.

13) בדפוס ראשון דרש"י: לקברן הוא וקברום ישראל.

14) והרי אין דרכו של רש"י בפירושו עה"ת

לפרש טעמי המצות.

15) סוטה יג, ב.

16) תנחומא שם. ב"ר פפ"ה, ג. דב"ר פ"ח, ד.

17) ובתנחומא הוא בשינוי לשון, ראה הערה הבאה.

18) עפ"ז צע"ג מ"ש במשכיל לדוד כאן ד"לא מקרי אנוס כיון דגלי קרא שלולא מעשה דמי מריבה הי' נכנס כו' ובה"ג לא מקרי אנוס כו" – דהרי ברש"י מפורש „שלא הספיק לגומרה“, שמדגיש שא"ז באשמתו, משא"כ בתנחומא „נסתלק משה במדבר ולא נכנס לארץ“ שהי' אפ"ל בדוחק שמרומז בזה שזה הי' מצד גזירת הקב"ה שנגרמה ע"י מעשיו, וכמו שכתב בב"ר שם „לפי שנגזר עליו שלא יכנס לארץ“. ובדב"ר שם „רע"י שלא הכניסן לא"י כו“.

ובמה שהקשה דהא קי"ל אם חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשה מעלה ע"ה כאילו עשאה – ראה לקמן סוף הערה 42.

19) ראה ל"ת וספר הליקוטים להאריז"ל עה"פ. ולהעיר מלקח טוב ורבינו בחיי עה"פ. ש"ך עה"ת ד"ה עוד כל בסופו. ובחזקוני „אלא תחמוד קאי“ ובפענח רזא: רמז לך שהעובר על חרם כאלו עבר על כל המצות כו'. וראה לקמן הערה 21.

20) ז, כה"ו.

21) אבל להעיר (שבדרך ההלכה) נגמו – מיוסד בפסוקים הנ"ל – ב' מצות ל"ת (סהמ"צ להרמב"ם

במילא איז ניט מסתבר אז „כל המצוה“ מיינט דעם פריערדיקן ציווי פון „פסילי אלקיהם תשרפון גו' ולא תביא תועבה גו'“ – וואָרום אין דעם פסוק („כל המצוה גו'“) איז ער ממשיך „למען תחיון וגו' ובאתם“²⁶ וירשתם את הארץ, אז דורך „תשמרון לעשות“, „כל המצוה“ וועט מען דערלעבן צו שפעטער אָנקומען און ירשינען ארץ ישראל, בעת אז די פריערדיקע ציוויים באַציען זיך צום זמן וואָס קומט נאָכן „באתם וירשתם את הארץ“ (כאָטש אז בדוחק קען מען זאָגן, אז דערמיט ווערט געמיינט דער איסור פון ע"ז בכלל, און לאו דוקא שפעטער²⁷).

ד. עפ"ז וועט מען פאַרשטיין פאַרוואָס רש"י שטעלט זיך אויפן פסוק און איז מפרש „כפשוטו“: משה רבינו האָט אָנגע-הויבן זאָגן משנה תורה „בעשתי עשר חודש באחד לחודש“²⁸ – ר"ח שבט, אַזוי אַז פ' עקב איז דורך אים געזאָגט גע-וואָרן נאָך, אָדער בר"ח שבט;

און וויבאַלד אז משה רבינו זאָגט „כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות למען תחיון ורבייתם ובאתם וירשתם את הארץ“, אז צוליבן קיום פון

און לאידך ווערט אויף דעם געזאָגט „כל“ און עס ווערט אויך אָנגערופן מצוה סתם, ווי רש"י האָט שוין מפרש געווען בפירושו פריער²²: „שקולה ע"א כנגד כל המצות כולן והנזהר בה“²³ כשומר את כולן“ און לפי"ז איז אויך גלאַטיק דער לשון „כל המצוה“ מיט אַ ה"א הידיעה – די מצוה וועגן וועלכער עס רעדט זיך ערשט פריער²⁴.

איז די הסברה בזה: אין פריערדיקע פסוקים זאָגט משה אָן די אידן, אַז זיי וועלן אייננעמען א"י „ונתן מלכיהם בידך“²⁵ און ער איז מזהיר אַז „פסילי אלקיהם תשרפון גו' ולא תביא תועבה גו'“, ד. ה. ווי מ'דאַרף זיין אָפּגעהיט נאָכדעם ווי מ'וועט אַריין און כובש זיין ארץ ישראל.

ל"ת כב, כה. חינוך מצוה תכח תכט) „לא ליהנות בתכשיטין שיקשטו בהן לע"ז כו' לא תחמוד כסף וזהב עליהם“ (ל"ת כב). „מחבר דבר מע"ז אל ממוננו אבל נרחיק ממנה כו' ולא תביא תועבה אל ביתך“ (ל"ת כה). ולהעיר שבל"ת וספר הליקוט'ים שם הובאו הכתובים „פסילי אלקיהם תשרפון באש ולא תביא תועבה וכו' לז"א אם תשקצנו ותתעבנו כל המצוה תשמרון מעלה כו'“. ובלק"ט „מלמד ששקולה נתיצת ע"ז כנגד כל המצוה“, ובבחי' „כל המשקץ כו'“.

ובפשטות כל המצות השייכות לאיסור ע"ז קורא „כל המצוה“ – לשון יחיד.

(22) משפטים כב, ג. וראה פרש"י שלח טו, כג (וראה שם כב ד"ה וכי תשגו וגו'). פרש"י ראה יא, כח.

(23) ש"י"ל הכוונה לכל פרטי המצות השייכות לע"ז – ראה לעיל הערה 21.

(24) או המצוה הידועה – ע"ז. בדקדוקי רש"י (מירא דכ"א): כאן: דלפי הפשוטו הוה ההא של המצוה הא הידיעה המצוה הנזכרת מקודם. והיינו שמפרש כן בפרש"י „כפשוטו“. אבל לכאורה דוחק לומר שתיבת „כפשוטו“ תורה ע"ז, ואולי כוונתו לפירוש הפשוט של התיבה. או לכל המצות הנזכרות קודם.

(25) ז, כד.

(26) ועפ"ז מובן שאין מסתבר ש„כל המצוה“ קאי רק ע"ז ש„פסילי אלקיהם תשרפון גו' לא תחמוד גו' ולא תביא תועבה“ בזמן הכבוש והירושה, שהרי נאמר „למען תחיון גו' ובאתם גו'“. וראה בעלי ברית אברם פרשתנו עה"פ.

(27) אלא שע"ז כבר הזהירם אח"כ ה, יט „אם שכח תשכח גו' ועבדתם גו' אבד תאבדו“. ולכאורה דוחק לומר שכאן הזהירם על העתיד, היינו שמעתה תשמרון בלבבכם, שתקבלו על עצמכם לעשות אחרי כן (פסילי אלקיהם גו') שזה תחשב לזכות שעל ידי כן תזכו לירש את הארץ – כבאלשיך כאן – שלא מצינו בפרש"י ד„תשמרון לעשות“ ענינו שמירה בלב.

(28) דברים א, ג.

ווי עס שטייט פריער אין ס"פ ואתחנן, ושמרת את המצוה ואת החוקים ואת המשפטים אשר אנכי מצוך היום לעשותם, וואָס מיינט כפשוטו אַלע מצות.

ג) אויב מ'זאָל זאָגן אַז „היום“ דאָ מיינט דוקא דעם טאָג, ווערט די שאלה: מ'זוייס דאָך ניט וועלכע זיינען די מצות וואָס ער האָט אָנגעזאָגט אין יענעם טאָג (און אויך ניט וועלכער טאָג ס'איז דע-מאָלט געווען)? און מ'האָט דאָך אַ כלל „לא בא הכתוב לסתום אלא לפרש“³⁴.

דעריבער איז רש"י מפרש „כל המצוה – כפשוטו“: ער באַוואַרנט, אַז מ'דאַרף מפרש זיין „כל המצוה“ אַלע מצות – ווי מ'געפינט אַז אַ לשון יחיד ווערט באַנוצט אַלס „שם המין“ וואָס איז כולל אַ ריבוי פרטים – הגם ס'איז ניט גאָר גלאַטיק אַזוי צו איינלערנען.

און לפי"ז איז דער פירוש „כל המצוה“ ניט אַלע תרי"ג מצות, נאָר אַלע מצות וואָס די אידן האָבן אַ מעגליכקייט זיי צו מקיים זיין ביז דער כניסה לארץ.

ס'איז אָבער פאַרט אַ דוחק אַזוי צו מפרש זיין „כנ"ל – אַז דער ל' „כל המצוה“ איז שם המין וואָס איז כולל אַלע מצות אָן אונטערשייד, און, לאידך, מיינט עס דאָ נאָר אַ מיעוטא דמיעוטא פון אַלע מצות – דעריבער בריינגט רש"י אַ צווייטן פירוש „אם התחלת במצוה גמור אותה“, וואָס לפי"ז איז „כל המצוה“ (ניט קיין שם המין פון כללות המצות, נאָר דאָס) מיינט די גאַנצקייט פון אַ מצוה, כנ"ל.

„כל המצוה“ אַלע מצות²⁹, וועט מען זוכה זיין³⁰ צו אייננעמען א"י,

איז ניט מובן וואָס דער פסוק זאָגט „כל המצוה“, אַז דורך דעם קיום פון אַלע (תרי"ג) מצות – וועט שפּעטער זיין „למען“ „תחיון ורביתם ובאתם וירשתם“³¹ – זיי האָבן דאָך דעמאָלט צווישן אָנהייב'ס שבט און דער כניסה לארץ, געקענט מקיים זיין בלויז אַ גאָר קליינע צאָל פון די תרי"ג מצות – כלל ניט די מצות התלויות בארץ און אויך ניט כמה וכמה מצות וואָס זיינען נוהג בחו"ל, ווי די דינים וואָס זיינען שייך צו יו"ט א. ד. ג.

[און ס'איז אַ דוחק גדול זאָגן אַז מיט כל המצוה מיינט ער (ניט אַלע מצוות, נאָר) בלויז די מצות „אשר אנכי מצוך היום“ – דער טאָג³² – וואָרום:

א) פאַרוואָס זאָל „באתם וירשתם את הארץ“ זיין דווקא אין זכות פון דעם קיום פון די מצות וואָס ער האָט זיי אָנגעזאָגט דעם טאָג?

ב) דער פירוש הפשוט פון „(מצוך) היום“ איז ניט דער איין איינציקער טאָג, נאָר – דער היינטיקער (איצטיקער) זמן בכלל³³ (און „מצוך היום“ מיינט כפשוטו אַלע מצות (פון משנה תורה עכ"פ); און

29) ראה ראב"ע ורמב"ן עה"פ, ובאברבנאל כאן: כבר הסכימו כל המפרשים כלם והוא האמת בעצמו שאמר כאן כל המצוה על כלל המצות עשה ולא תעשו שבאו בתורה כו'.

30) ראה לקמן הערה 35.

31) ומה שרש"י העתיק מהכ' רק תיבות „כל המצוה“ ואפילו לא רמז עכ"פ המשך הכ' ב„גורו“ – כי (כמדובר כמ"פ) כאשר כוונתו לכללות המשך הענין מביא רק תחלת הכתוב והענין, ואינו מוסיף „גורו“.

32) ראה גו"א עה"פ.

33) להעיר מדברים א, יו"ד ובפרש"י. ואתחנן

ו, ו ובפרש"י. פרשתנו ט, א. ועוד.

34) פרש"י נח, י, כה.

אעפ"כ „אינה נקראת המצוה אלא על שם הגומרה“, די אידן וואָס האָבן זיך געפּוּר נען בסוף שנת הארבעים, צו זיי דווקא זאָגט משה „כל המצוה . . תשמרון לע- שות למען גו“, אַז ביאת הארץ וירושת הארץ ווערן אויפגעטאָן אין זכות פון זייערע מצות.

לויט דעם איז פּאַרשטאַנדיק וואָס אין „כל המצוה . . למען“ איז מודגש דער ענין פון „אם התחלת במצוה גמור אותה“ דערמיט ווערט אָנגעזאָגט אַז די כניסה לארץ איז דווקא דורך „כל המ- צוה“, דורך דעם וואָס איז „גומרה“ – די וואָס האָבן גומר געווען דעם קיום המ- צוה (בסיום שנת הארבעים).

עפ"ז איז אויך מובן אַז דער מדרש אגדה איז ניט מוציא ממשוטו (לגמרי ומבטל) דעם פ'י הפשוט אין „כל המצוה“, ווייל אויך לויטן פירוש פון מדרש אגדה מיינט עס (ניט בלויז איין מצוה, נאָר יעדערן פון) אַלע מצות – די אַלע מצות וואָס אידן האָבן מקיים געווען אין משך פון די ארבעים שנה במדבר ווערן פּאַר- רעכנט אַלס מצות פון דעם דור וואָס האָבן „גומר“ געווען די מצות (פּאַר דער כניסה לארץ).

1. ווערט אָבער אַ שאלה: בשלמא די אידן וואָס האָבן געהאַט אַ שייכות צו עצת המרגלים און האָבן ניט געוואָלט

(גם בפש"מ) שקיום התומ"צ במשך ארבעים שנה דזור המדבר לא הועילה כלל ביחס לכיבוש וירושת הארץ, ואם מצד עונם נגרם שכל עם ישראל נתעכבו במדבר ונכנסו לא"י רק לאחר ארבעים שנה, הרי אעפ"כ פשיטא שהמצות שלהם גרמו ופעלו גם בנוגע להכניסה לא"י שהרי מפורש הוא בכמה מקומות שזהו שכרן, וכפרט שזהו פ"י „מדרש אגדה“.

ולהעיר מפרש"י בא יג, יא: „האומר קדשו כו' אם תקיימו כו“, אבל שם י"ל שתיכף לאחר יצימ' היו צריכין ליכנס מיד. ולהעיר מלעיל ע' 1.

עס איז אָבער ניט פּאַרשטאַנדיק: וואָס פּאַר אַ שייכות האָט אָט דער ציווי אויף צו גומר זיין אַ מצוה, צו דער כניסה לארץ – אַז בזכות גמר מצות וועט קומען די כניסה? דעריבער בריינגט רש"י דעם המשך (מיט אַלע פרטים), „שאינה נקראת המצוה אלא על שם הגומרה שנאמר כו“, כדלקמן.

ה. כיבוש וירושת ארץ ישראל דורך די אידן כּאָטש אַז דאָס איז געקומען צוליב דער שבועה „אשר נשבע ה' לאבו- תיכם“, איז דאָס אָבער אויך געווען פּאַר- בונדן מיטן קיום המצות פון די אידן הכובשים³⁵, ווי משה זאָגט בפירוש אין דעם פסוק³⁶. [וואָס דערפּאַר זעט מען, אַז כּאָטש ס'איז געווען די שבועה צו די אבות, האָט אָבער דער חטא המרגלים גורם געווען אַז יענער דור איז ניט אַריין אין א"י³⁷].

און דאָס קומט דאָ דער פסוק זאָגן: אעפ"י אַז אויך די אידן פון פּריערדיקן דור – פון די ארבעים שנה – האָבן מקיים געווען מצות, און דערמיט צוגע- האָלפן צו דער (אופן³⁸ ה)כניסה לא"י³⁹,

(35) וכן נאמר בתחילת הפרשה „והי' עקב תשמעון גו' ושמר ה"א לך את הברית גו' אשר נשבע גו'“. וראה גם ואתחנן ז, ח ואילך. וראה רשב"ם ואתחנן (ט, ט) כלי יקר ריש פרשתנו ד"ה ושמר דאף שהשבועה לא היתה על תנאי, אם לא תזכה תתקיים השבועה בדור אחר. ועוד י"ל דירושת הארץ אפ"ל בכמה אופנים. נתבאר בארוכה בשיחת ש"פ עקב תשכ"ה.

(36) ומש"נ לקמן ט, ד ואילך „אל תאמר בלבבך גו' בצדקתי גו' לא בצדקתך גו'“ – הרי מונה כל הדברים שדור המדבר הקציפו את ה'. וראה בארוכה שיחת ש"פ עקב הנ"ל.

(37) ראה רשב"ם וכלי יקר הנ"ל הערה 35. וראה לך טו, טז ובפרש"י.

(38) ראה לעיל הערה 35.

(39) בפשטות אזהרת משה „כל המצוה גו' למען תחיון גו' ובאתם וירשתם גו'“ (וכן בשאר פסוקים הנ"ל) – היינו שהם יזכו להכנס, אבל קשה לומר

בשכם, האָבן בעת יציאת מצרים ניט גע-
וואָלט העלפן משה'ן אין דער התעסקות
אַרויסצונעמען עצמות יוסף פון מצרים,
אעפ"כ, וויבאַלד זיי האָבן דאָס גומר
געווען איז נקראת על שמם.

עד"ז איז אויך בנדו"ד, אין דער כניסה
לארץ: (א) ס'איז נקראת ע"ש הגומרה
אויך כלפי די וואָס זיינען ניט אַריין מצד
אָן אונס, ניט צוליב זייער שולד; (ב) ס'איז
נקראת ע"ש הגומרה אפילו ע"ש אַזאָ
וואָס האָט פריער (ניט בלויז ניט אָנגע-
הייבן טאָן די מצוה, נאָר ער האָט) געטאָן
דעם היפך⁴⁰.

ועפ"ז איז מובן בפשטות וואָס רש"י
בריינגט דוקא און נאָר דעם ענין „שאינה
נקראת המצוה אלא ע"ש הגומרה" און
בריינגט די רא"י דערויף פון משה'ן –
און ניט דעם ענין פון „מורידין אותו
וכו"ל כנ"ל והרא"י פון יהודה – וואָרום
דאָ איז ניט נוגע דער חומר הענין פון
ניט גומר זיין די אָנגעהייבענע מצוה; דאָ
איז נוגע דער ענין אַז „נקראת כו' ע"ש
הגומרה" (דער דור שנכנס לארץ) און
אפילו אין אַזאָ פאַל ווען דער פריערדי-
קער מתחיל האָט עס ניט זוכה געווען צו
גומר זיין מחמת אונס.

ז. ע"פ הנ"ל וועט אויך פאַרענטפערט
ווערן נאָך אַ שאלה בפרש"י: לכאורה –
לאו רישא סיפא ולא סיפא רישא –
רש"י הייבט אָן (אין דעם פירוש פון
מדרש אגדה), „אם התחלת במצוה גמור
אותה", וואָס פּוּנ'ם לשון איז משמע
אַז ס'איז דאָ אין דעם אַ חיוב און
מצוה, און דערנאָך איז ער ממשיך
„שאינה נקראת המצוה אלא על שם
הגומרה", ד.ה. אַז ס'איז בלויז אָן ענין
וואָס עס לוינט אים – בכדי די מצוה

אַריינגיין אין א"י, איז מובן פאַרוואָס
זייערע מצות ווערן – בשייכות צו כניסה
לארץ – גערעכנט (ניט אַלס זייערע,
נאָר) ע"ש פון די אידן וואָס זיינען אַריין
אין א"י, וויבאַלד זיי האָבן ניט געוואָלט
אַריינגיין אין א"י (זיי האָבן, אדרבה,
גורם געווען אַז אידן זאָלן בלייבן אין
מדבר מ' שנה);

אַבער די אידן וואָס זיינען ניט געווען
בעצה אחת מיט די מרגלים און זיינען
געשטאַרבן אין מדבר נאָר דערפאַר וואָס
זיי זיינען געווען אין כלל הגזירה זייענ-
דיק „מעשרים שנה ולמעלה" אין יענעם
זמן, פאַרוואָס זאָלן זייערע מצות ניט
פאַררעכנט ווערן אַלס אַזעלכע וואָס
האָבן צוגעהאָלפן צו דער כניסה לארץ.

און אויך לאידך גיסא: די אידן וואָס
זיינען בעת הגזירה געווען יינגער פון
עשרים שנה, אַבער אויך זיי האָבן ניט
געוואָלט אַריינגיין אין א"י, אַבער אויף
זיי האָט ניט חל געווען די גזירה פון דור
המרגלים און זיי זיינען אַריין אין א"י –
פאַרוואָס זאָל זיין נקראת המצוה על שמם?

דעריבער ברענגט רש"י „שנאמר¹²
ואת עצמות יוסף גו' והלא משה לבדו
נתעסק בהם להעלותם אלא לפי שלא
הספיק לגומרה וגמרוה ישראל", וואָס
עפ"ז איז פאַרשטאַנדיק: (א) ס'איז קיין
חילוק ניט וואָס ס'איז געווען די סיבה
צוליב וועלכער ער האָט ניט גומר גע-
ווען די מצוה, אפילו ווען דאָס איז
דורך אָן אונס, ווי באַ משה'ן „לא הספיק
לגומרה", ווערט די מצוה פאַרט אָנגע-
רופן נאָר על שם גומרה;

(ב) און עד"ז לאידך, כאָטש אַז „משה
לבדו נתעסק בהם", ד.ה. אַז פון די יוצאי
מצרים יינגער פון עשרים שנה וואָס
האָבן שפעטער אַריינגעבראַכט די עצ-
מות יוסף אין א"י און זיי קובר געווען

(40) ראה לקמן הערה 42.

אין א"י מצד גזירת הקב"ה, און ע"ד ווי משה רבינו, אעפ"כ ווערט די מצוה פאַררעכנט בלויז „ע"ש הגומרה".

ח. פון די ענינים מופלאים וואָס מ'געפינט אין פרש"י:

רש"י זאָגט דעם לשון (ע"ד ווי אין תנחומא) „שאינה נקראת המצוה אלא על שם הגומרה", אין גמרא אָבער איז דער לשון „מעלה עליו הכתוב על שגמרו כאילו עשאו".

דער טעם וואָס דווקא דער לשון „נקראת ע"ש הגומרה" (ווי אין מדרש) איז מתאים לפשש"מ – און ניט „כאילו עשאו" (ווי אין גמרא)

[דאָס וואָס רש"י ברענגט בכלל דעם לשון המדרש און ניט דעם לשון הגמרא, איז דער טעם בפשטות: אין גמרא רעדט זיך ניט וועגן דעם פסוק „כל המצוה", און ס'ווערט בכלל ניט דערמאָנט „מצוה", נאָר „כל העושה דבר ולא גמרו ובא אחר וגמרו מעלה עליו הכתוב כו". משא"כ אין מדרש שטייט דער לשון מצוה און אין שייכות צו דעם פסוק – און וויבאָלד רש"י שטעלט זיך אויף דעם פסוק און אים איז עס נוגע לגבי די מצות פון דור שנכנסו לארץ, דעריבער זאָגט ער דעם לשון ווי אין מדרש]

י"ל אַז בנדוד"ד, כאָטש ס'איז „נקראת המצוה כו' על שם הגומרה" קען מען אָבער – ע"פ פשטות הדברים – ניט

אלא על שם הגומרה. ולהעיר מפרש"י נשא (ז, א) שהביא „מטר נפשו עליו .. נקראת על שמו", כבתנחומא שם. מכילתא בשלח טו, א*. ועוד (ועד"ז בפרש"י ויקהל לו, א). ולא כמדרש תהלים הנ"ל. וראה גם הקדמת החרדים תנאי המצות, התנאי החמישי (הובא בשל"ה רמ, ריש ע"א).

זאָל אָנגערופן ווערן על שמו; און אויב אַז אים אָרט ניט וואָס די מצוה וועט ניט זיין „נקראת על שמו", איז משמע אַז ס'איז ניטאָ קיין מוז אַז דוקא ער זאָל גומר זיין.

אָבער ע"פ הנ"ל, אַז דער המשך אין רש"י „שאינה נקראת כו" קומט מסביר זיין (נאָר) די שייכות לבנדוד"ד, איז דאָס מובן: בנוגע צו מתחיל המצוה איז טאָקע דאָ אַ חיובי¹, צו גומר זיין די מצוה; אָבער דער פירוש רש"י איז אויסן צו מדגיש זיין דעם חידוש ביי דעם גומר המצוה, אַז כאָטש דער מתחיל איז געווען אַן אונס און האָט ניט געקענט גומר זיין (ווי בנדוד"ד², די וואָס זיינען ניט אַריין

41) משא"כ בירושלמי (פסחים פ"י ה"ה. ספ"א דר"ה) מכיון שהתחיל במצוה אומר לו מרק – ש"ל שהכוונה שם הוא לא מצד החיוב על הגברא, אלא מצד החפצא. דכיוון שבזמן זה הותחלה המצוה אומרים לו מרק לגומרה בזמן זה. ובפרט שלא הובא שם הטעם „שאינה נקראת אלא ע"ש הגומרה". וכדמוכח ביותר בר"ה שם – לדחות נמי שבת בהבהוב, והרי שם אינו נוגע להגברא שהוא ימשיך ויגמור.

42) בשו"ת שבי יעקב ח"ב חח"מ סי"ג (הובא חלקה בפתחי תשובה לחו"מ ספ"ה סוסק"ג) דזה שנקראת ע"ש גומרה הוא דוקא כאשר גם הגומרה הי' מתחיל המצוה אי לאו שקדם המתחיל, וכנודן עצמות יוסף דגם בני"ה היו מעלים ממצרים (וכבסוטה שם שאמרו הניחו לו כבודו בגדולים). אבל כאשר המתחיל הוא שנתעורר בזה ואחר לא הי' מתעורר בזה, בזה נקראת המצוה ע"ש המתחיל. ובה מתרץ הסתירה למדרש תהלים מזמור ל' בתחלתו (ויל"ש שם). אבל בפרש"י שלא הובא זה כלל (גם לא ברמז) דגם האחרים היו יכולים לטפל (ובפרט שבתנחומא (מקור פרש"י) לא נאמר הא דסוטה הנ"ל כ"א מפורש „כל העם עוסקין בבוה ומשה הי' מטפל בעצמות יוסף"), מוכח שנקראת המצוה על שם הגומרה בכל אופן, גם אם הגומר הי' בידו להתחיל ובכוונה לא התחיל, או שרק המתחיל נתעורר ע"ז.

והסתירה למדרש תהלים שם י"ל, שכמה דרגות ב„נקראת ע"ש", ובגומרה החידוש שאינה נקראת

* וראה אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תתקלא ואילך.

התחלת במצוה גמור אותה" איז מוכח אַז פון „כל המצוה" לערנט מען אַרויס נאָר דעם חיוב, אַז אויב ער האָט אָנגעהייבן טאָן דאָרף ער עס פאַרענדיקן, אָבער ניט דעם ענין, אַז אויב מ'קען ניט טאָן די גאַנצע מצוה זאָל מען גאָר ניט אָנהייבן.

וואָס לפי"ז איז פאַרשטאַנדיק בפש-טות⁴⁶ וואָס רש"י זאָגט⁴⁷ (פון גמרא⁴⁸) אויפן פסוק „אז יבדיל משה שלש ערים בעבר הירדן" – „ואע"פ שאינן קולטות עד שיבדלו אותן שבארץ כנען אמר משה מצוה שאפשר לקיימה אקיימנה" – כאָטש משה האָט געוואוסט אַז ער וועט די הבדלת ערי מקלט ניט קענען פאַרענדיקן און מפריש זיין (אויך) די דריי ערי מקלט אין א"י, זעט מען דערפון אַז אויך התחלת המצוה איז אַ חלק⁴⁹ און אַן ענין אין קיום⁵⁰ ועשיית המצוה⁵¹, כאָטש מ'ווייס פאַראויס אַז מ'וועט ניט קענען ענדיקן.

46 ראה חרדים שם.

47 ואתחנן ד, מא.

48 מכות, י, א.

49 להעיר מספורנו ואתחנן שם.

50 ראה גם פרש"י בא יב, יז. אלא שבנדו"ד (בערי מקלט) אי"ז בגדר חיוב דאין מתמיצין כיון שבלא"ה לא יגמור המצוה.

51 אבל להעיר דמלשון רש"י (ממכות שם) „אעפ"י שאינן קולטות עד שיבדלו אותן שבארץ כנען" משמע, דמ"מ עצם ההפרשה דג' ערים מצוה בפ"ע היא (והביא בפ' מסעי לה, יג. ממכות ט, ב. וספרי שם) מנ"ד שאע"פ כו'. וברמב"ם רפ"ח מהל' רוצח: מ"ע להפריש ערי מקלט שנאמר שלש ערים כו'. ולהעיר משינוי לשון רש"י מצוה שאפשר לקיימה אקיימנה. ובגמרא שם מצוה הבאה ליד' אקיימנה. ועד"ז הוא ברמב"ם שם ה"ג. – וראה לקו"ש ואתחנן תש"א. ואכ"מ

זאָגן אַז דאָס איז „כאילו עשאו"⁴³ – אַז ס'איז גלייך ווי נאָר ער האָט געטאָן די מצוה און דער אַנדערער האָט דערצו קיין שייכות ניט.

בסגנון אחר: ס'זיינען אין דעם דאָ צוויי פרטים – דאָס וואָס „נקראת המצוה כו' ע"ש הגומרה" עס רעדט זיך נאָר ביחס צום גומר; אָבער בנוגע צום מת-חיל, ליגט טאָקע אויף אים אַ חיוב צו גומר זיין⁴⁴, אָבער אויך זיין התחלת המ-צוה (ובפרט אויב ער האָט עס ניט גומר געווען צוליב אַן אונס) איז אַן עש"י פון דער מצוה (מצדו)⁴⁵.

וואָס פון דעם איז פאַרשטאַנדיק בנוגע להנהגה בפועל: פון פשטות הלשון „אם

43 ועפמ"ש בשו"ת שב יעקב שם מובן מה שבגמרא הדיוק „כאילו עשאו", כי גם בלא משה הוי מתקיים המצוה. ואדרבה הניחו לו למשה.

44 בפרש"י מטות לא, ו: אמר הקב"ה מי שהתחיל במצוה שהרג כזבי בת צור יגמור. אבל שם אי"ז אותה המצוה ולכן אינו בגדר חיוב, כי כאשר הרג פינחס את זמרי לא ה' מצוה להרוג המדינים. ולהעיר גם מפרש"י בלק כה, ז: קריינא דאיגרתא כו' – אבל לכאורה אינו כנדו"ד.

45 בגו"א כאן: „והטעם כי בגמר המצוה המצוה נעשית כמו מי שבנה בית שבגמר הבנין אי נקראת בית וקודם גמר אין שם מצוה עליו ולפיכך אומרים לו גמור המצוה כו' ולא אמרינן רק דומיא דקבורה ואין המצוה רק הקבורה ולא העלאה כו'". ומדבריו משמע שזה שאומרים לו גמור הוא מצד המצוה, ולפני הגמר אי"ז בגדר מצוה כלל – והיינו בדברים שעיקר המצוה הוא לא הפעולה כ"א הנפעל.

אבל: א) מלשון רש"י „אם התחלת במצוה" משמע בכל מצוה איזו שתהי' (ב) סו"ס הרי כתב רש"י הטעם „שאינה נקראת המצוה אלא ע"ש הגומרה" ומשמע שגם התחלת הפעולה היא (בגדר) מצוה. ג) בנדון דמשה שהביא רש"י, הדיוק בהכתוב הוא „ואת עצמות יוסף אשר העלו בני", דגם ההעלאה נקראת על שמם (ולא רק הקבורה), אף שלדבריו אין בזה מצוה (ולהעיר מהג"י בדפוס א' הניל הערה 13). ולהעיר שיוסף השביע אותם „והעליתם את עצמותי" בס"פ ויחי ובר"פ בשלת. וראה חרדים הניל. לקמן בפנים ס"י.

* משא"כ בסהמ"צ ובמנין המצות בריש ספר הדי (מ"ע קרב) מודגיש „להכין שש ערי מקלט ושיתכן דרך אליהם ויישירו אותם כו'". ומביא הכתוב „תכין לך הדרך גו'". ובהמצות בהכותרת להל' רוצח: להפריש ערי מקלט ולכוין להם הדרך. ובהוצאת העליר וקאפא בסהמ"צ שם, להבדיל'. וראה לקו"ש שם ס"ז. ואכ"מ.

נעמען די עצמות יוסף פון מצרים; אָבער נאָכדעם ווי משה התחיל במצוה, וויקח משה את עצמות יוסף עמו" איז שוין אויף אים בפרט געווען דער חיוב צו גומר זיין די מעשה המצוה, און וויבאלד אָז לא הספיק לגומרה, מצד האונס, „וגמרה בני", דערפאַר איז זי נקראת על שמם.

די הסברה אין דעם י"ל⁵⁵: אין די ענינים וואָס זיינען אַ חובת הצבור, איז בשעת איינער הייבט אָן טאָן ווערט ער וו"ד ווי אַ "שליח" פון דעם גאַנצן צבור אין דער מצוה, און במילא באַקומט ער אַ חיוב מיוחד (אַלס שליח) צו גומר זיין די מצוה^{55*}.

י"ד. וי"ל אַז וו"ד איז געווען בנוגע צום ענין פון בני גד ובני ראובן: אויף זייער בקשה, "יתן את הארץ הזאת לעב-דיך לאחווה אל תעבירנו את הירדן"⁵⁶ האָט זיי משה צום ערשטן געזאָגט, "הא-חיכם יבואו למלחמה ואתם תשבו פה"⁵⁷, נאָר אַז זיי האָבן געענטפערט⁵⁸, "אנחנו נחלץ חושים לפני בני גד" האָט משה דאָס אָנגענומען ("אם תחלצו לפני ה' למלחמה ועבר לכם כל חלוץ גד ונכבשה הארץ לפני ה'") און דערביי באַוואָרנט אַז, "ואם לא תעשון כן הנה חטאתם לה' ודעו חטאתכם אשר תמצא אתכם".

וואָס לכאורה קען מען פרעגן: איה"נ, זיי האָבן אויף זיך אָנגענומען דעם "נחלץ חושים", פאַרוואָס האָט עס אָבער

ט. ע"פ כהנ"ל איז פאַרשטאַנדיק, אַז נדו"ד האָט קיין שייכות ניט צו דער שקו"ט הידועה⁵²: צי אַ חלק פון שיעור (אָדער מעשה) המצוה, וואָס מען איז מחוייב, איז פאַר זיך אַ טייל פון דער מצוה, און עס ליגט אויף אים אַ חיוב צו מקיים זיין דעם חלק – אָדער ניט, ול-דוגמא: עסן אַ האַלבן כזית מצה וכיו"ב.

וואָרום [נוסף על הנ"ל, אַז לפי פרש"י מיינט ניט "אם התחלת במצוה גמור אותה" אַז די התחלה פון אַ מצוה איז ניט אַ חלק פון דער מצוה – אין] די שקו"ט הנ"ל איז בנוגע מצוות וואָס זיינען חובת היחיד, און דער חיוב איז צו טאָן די גאַנצע מצוה⁵³; משא"כ דאָ רעדט זיך וועגן אַזעלכע מצוות וואָס ס'איז ניטאָ קיין חיוב אויף אים בפרט צו טאָן זיי, נאָר לפועל האָט ער זיי אָנגעהויבן צו טאָן ("התחלת במצוה"), וואָס דאָן – ("אם התחלת במצוה) גמור אותה"^{53*} – ווי-באלד ער האָט עס אָנגעהויבן, איז שוין דאָ אויף אים אַ חיוב לגמור.

ע"ד ווי ביי עצמות יוסף, וואָס "השבע השביע את בני" לאמר פקד יפקוד אלקים אתכם והעליתם את עצמותי מזה אתכם"⁵⁴, די השבעה וחיוב איז געווען אויף אַלע אידן בשווה (אַז מ'זאָל אַרויס-

52) ראה בהמובא בשדי חמד אסיפת דינים מע' חו"מ ס"ד אות ד. ארחות חיים החדש סתע"ה סק"ד. שו"ת אבני חפץ ס"ו וסכ"ח.

53) דבכהנ"ל השקו"ט בעיקר בנוגע אם חצי שיעור – עד"מ, חצי זית, נק' מעשה אכילה בכלל, או אם אמר חזנוא פלגא דמצוה עביד (סוכה נג, ב. וש"נ), או ביחס להעבודה עצמה, עבודה שלא נגמרה (יומא סא, א ואילך). אבל לא כבנדו"ד בחיוב על הגברא לגמור כו'.

53*) ראה רמ"א א"ח ס' תקפה ס"ד. שו"ע אדה"ו שם ס' תקצב ס"י. מג"א ס' תקפא סק"ו. וראה שד"ח אסיפת דינים מערכת ר"ה ס' א אות ג.

54) בשלח יג, יט.

55) או י"ל דהעיקר הוא מצד המצוה: דמכיון שהוא התחיל במצוה מרגיש ויודע יותר תוכן וענין המצוה, וא"כ צריך הוא לגמור אותה בכדי שהמצוה תעשה בשלימות יותר, משא"כ כשאחר גומרה.

55*) וראה בהנסמן בהערה 53*.

56) מטות לב, ה.

57) שם ו.

58) שם, יז ואילך.

ועוג צו בני גד ובני ראובן) „נחלת בני גד ובני ראובן“; און אין אַן אַנדער אָרט⁶⁴ זאָגט ער „לאחר שכבשתי ארץ סיחון ועוג דמיתי שמא הותר הנדר“ –

ווייל דוקא דורכדעם וואָס ס'איז גע- וואָרן „נחלת בני גד ובני ראובן“, איז דאָס געוואָרן אַ טייל פון א״י, ובמילא איז עס (למפרע) געוואָרן די התחלה פון כיבוש א״י.]

און וויבאַלד אַז דורך זיי האָט זיך אויפגעטאָן די התחלה פון מצות כיבוש ארץ ישראל, האָט אויף זיי חל געווען אַ חיוב מיוחד (נוסף אויף דעם חיוב צו- גלייך מיט אַלע אידן פון יענעם דור⁶⁵) צו ענדיקן דעם כיבוש בהתאם צום כלל „אם התחלת במצוה גמור אותה“.

און דעריבער, בשעת זיי האָבן געבעטן ארץ סיחון ועוג אַלס נחלה, האָט זיי משה געענטפערט, אַז זיי זאָלן וויסן, אַז דורכדעם באַקומען זיי אַ דין פון „המתחיל במצוה“, ובמילא איז ניט גענוג דאָס וואָס זיי וועלן העלפן די אַנדערע שבטים אין דעם המשך כיבוש הארץ, עבר הירדן מערבה, נאָר „גמור אותה“ – עס דאַרף זיין „חלוצים תעברו

משה אַרויסגעבראַכט אין אַזאַ אופן חמור, אַז אויב ניט באופן פון „חלוצים תעברו“ און „לפני אחיכם בני“ איז „חטאתם לה“ – וואָס פון דעם איז מ־ש מע אַז אפילו אויב זיי וועלן גיין און מלחמה האַלטן צוזאַמען מיט אַלע אידן גלייך, אָבער ניט חלוצים גו', איז עס אַן ענין בלתי רצוי – „חטאתם“⁵⁹.

ע"פ הנ"ל קען מען זאָגן אַז דאָס איז פאַרבונדן מיט'ן כלל „אם התחלת במצוה גמור אותה“:

כיבוש א״י איז אַ מצוה⁶⁰ וואָס ליגט אויף אַלע אידן גלייך, ס'איז חובת הצ- בור. בשעת מ'האָט מנחיל געווען ארץ סיחון ועוג צו בני גד ובני ראובן איז דאָס דורכדעם געוואָרן אַ טייל פון ארץ ישראל⁶¹; קומט במילא אויס, אַז דורך זייער נוחל זיין ארץ סיחון ועוג האָט זיך אויפגעטאָן (למפרע) די התחלה פון מצות כיבוש ארץ ישראל.

[דערמיט ווערט אויך פאַרענטפערט די סתירה אין פירוש רש"י⁶²: אין איין אָרט⁶³ זאָגט ער „כיון שנכנס משה לנחלת בני גד ובני ראובן שמח ואמר כמדומה שהותר לי נדרי“, ד. ה. ער האָט געמיינט אַז „הותר לי נדרי“ (ניט גלייך נאָכן כיבוש ארץ סיחון ועוג) נאָר נאָכדעם וואָס ער האָט מנחיל געווען ארץ סיחון

(64) פרש"י ר"פ ואתחנן.

(65) כי בכללות י"ל דענין אם התחלת במצוה ישנו גם בכל בני' בדור ההוא לאחרי כיבוש סיחון ועוג, כי זה ה' כעין התחלה לכיבוש א״י: בנוגע לסיחון הרי „כל מלכי כנען היו מעלין לו מס שהי' שומרם שלא יעברו עליהם גייסות כו' א"ל כל עצמי איני יושב כאן אלא לשמרם מפניכם כו'“ (פרש"י חוקת כא, כג); ובנוגע לארץ עוג נאמר (דברים ג, יג) „הוא יקרא ארץ רפאים“ ופרש"י „היא אותה שנתתי לאברהם“,

אבל מ"מ, בעיקר חל החיוב על בני גד ובני ראובן, כי דוקא על ידם נעשה חלק מא״י והתחלת כיבוש א״י ממש, ככפנים.

(59) דברים ג, יח. ראה פרש"י מטות שם, יז. ומשפ' „שגבורים היו“, היינו הסברה – איך ה' אפשר להניחם לילך לפני בני'.

(60) בזמן משה – לכל הדיעות. והמחלוקת דהרמב"ם והרמב"ן הוא רק אם היא מ"ע לדורות – ראה רמב"ן בהשגות לספר המצות מצוה ד' מהוספותיו, ובמג"א לשהמ"צ שם. וראה אוה"ח מסעי לג, נג דגם לפרש"י המצוה היא והורשתם. (61) ראה רמב"ן חוקת כא, כא. גו"א לפרש"י (62) ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 9.

(62) ראה גם לקו"ש שם הערה 39.

(63) פינחס כז, יב.

ס'איז ידוע די אגרת הקודש פון בעש"ט⁶⁸, אַז אויף זיין שאלה „אימתי קאתי מר" האָט משיח געענטפערט „לכ-שיפוצו מעיינותיך חוצה“, און עס ליגט אַ חיוב אויף דעם גאַנצן כלל ישראל אויף מפיץ זיין די מעיינות, תורת הבעש"ט, חוצה – צו אַלע אידן.

במיוחד איז דאָס אָבער נוגע צו די וואָס „התחילו במצוה“, וואָס האָבן אָנגעהייבן טאָן אין הפצת המעיינות⁶⁹. ס'קען זיין אַז נאָך אַ געוויסן זמן זאָל ווערן אַ התרשלות אין דער אַרבעט, טראַכטענדיק, אַז מ'קען דאָס איבערלאָזן פאַר אַ צווייטן צו ממשיך זיין, און ער וועט אים העלפן מיט אַן עצה טובה וכיו"ב.

איז די הוראה „התחלת במצוה גמור אותה“ – וויבאַלד דו האָסט אָנגעהייבן די אַרבעט פון הפצת המעיינות איז אויף דיר אַ חיוב (און אַ זכות) צו ממשיך זיין און גומר זיין אָט די עבודה.

[ובפרט נאָך אַז מ'וויל האָבן כל ריבוי הברכות און השפעות פון דעם אוי-בערשטן, וואָס ער איז משפיע און ממשיך עי' עבדיו הנשיאים בכל דור ודור, ובדור-רנו דורך דעם רבי'ן דעם שווער];

און בשעת מען איז מחליט מיט אַ תוקף און מיט אַן אמת צו ממשיך זיין אין דער אַרבעט בהרצת התורה בכלל,

68) נדפסה בסו"ס בן פורת יוסף. בריש ספר כש"ט. ובכ"מ.

69) להעיר מהמסופר (בית רבי ח"א פט"ז) אשר בעת ישיבת כ"ק אדה"ז במאסר באו אצלו הה"מ עם הבעש"ט ואמרו לו שנתחוק עליו קטרוג על שאומר דברי חסידות הרבה ובגילוי ועל שאלת רבינו אם אצא מכאן האם אפסיק מלומר דא"ח השיבו לו „כיון שהתחזקת לא תפסיק ואדבריה לכשתצא תאמר יותר“.

לפני אחיכם בני"י, ווייל אויף זיי ליגט אַ חיוב מיוחד, מערער ווי אויף אַלע אידן⁶⁶.

יא. פון יינה של תורה אין דעם פרש"י – און אויך אַ הוראה דערפון בימינו אלה: היינטיקער דור איז לויט אַלע סי-מנים⁶⁷ דער דור פון עיקבתא דמשיחא, וואָס וועט אינגיכן אַרויס פון גלות און גיין לארצנו הקדושה בהגאולה האמתית דורך משיח צדקנו –

איז געזאָגט געוואָרן (אויך) אויף דעם „אין המצוה נקראת אלא ע"ש הגומרה: כאַטש אַז אין די פריערדיקע דורות האָבן זיך אידן עוסק געווען בתורה ומצות אין אַ גרעסערן און העכערן אופן ווי אין היינטיקן דור, זאָגט מען אָבער אַז „אינה נקראת אלא ע"ש הגומרה“, אַז די גאולה קומט אין זכות פון די מצות וואָס אידן זיינען מקיים בדור הזה, דורך גמור וסיום העבודה אין עיקבתא דמשיחא;

וואָס דאָס דאַרף געבן און גיט אַן עידוד מיוחד יעדן אידן צו מוסיף זיין אין קיום התורה ומצות און דורכדעם ממחר זיין די גאולה שע"י משיח צדקנו. לאידך, איז אויך די הוראה פאַר יעדן אידן „אם התחלת במצוה גמור אותה“:

66) וי"ל עז"ל בנוגע לאכילת קדשים שמ"ע היא (רמב"ם רפ"י דהל' מעה"ק) דכל הראוי לעבודה יש לו חלק (ובחים צח, ב ואילך). רמב"ם שם הי"ד). ולכמה דיעות אין הכהן העובד דוקא מחוייב לאכול (ראה יבמות מ, א. ובתוד"ה רצה שם. תוד"ה מהו – סוכה מב, א. ר"ש משאנץ לתוי"כ צו, ט (פרשתא ב, ט). וראה שו"ת חת"ס או"ח סמ"ט. מנ"ח מצוה קלד. מחזיק ברכה להחיד"א או"ח סתע"ה ד"ה מעתה ואילך) – מ"מ י"ל כי מי שהתחיל לאכול, חל עליו החיוב לגומרה או להשתדל שיגמר שלא יבא לידי נותר. ולהעיר מרמב"ם הל' ק"פ פ"ט סה"ו ובכס"מ שם בלשון מהר"י קורקוס.

67) דסיום מס' סוטה.

ובהפצת המעיינות חוצה בפרט, העלפט מען גומר די מצוה, מ'בריינגט אַראָפּ
 דער אויבערשטער און גיט כחות אַז משיח צדקנו למטה מעשרה טפחים
 מ'קען בייקומען אַלע שוועריקייטן. במהרה בימינו ממש.

(משיחת ש"פ עקב תשכ"ז)

און בתוככי אַלע אידן, צוזאַמען – איז

